

MOKSLO GYVENIMAS

AR DAR YRA NEATRASTŲ LIETUVOS DIDŽIOSIOS KUNIGAİKŠTYSTĖS ISTORIJS ŠALTINIŲ? NAUJI LDK ISTORIJS XVI–XVIII A. ŠALTINIAI IR JŲ TYRIMO PROBLEMOS

2023 m. gegužės 25 d. Lietuvos istorijos institute įvyko Archeografijos skyriaus vykdomos programos „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorijos šaltinių tekstai, kontekstai ir interpretacijos“ dalyvių inicijuotas seminaras, skirtas naujai pažvelgti į XVI–XVIII a. mažiau žinomus arba naujai atrastus šaltinius kitu rakursu.

Seminarą pradėjo dokt. Karolis Čižauskas pranešimu „Alberto Goštauto ir Jono Chojeńskio diskusijos dėl teismų pertvarkos (~1535 m.) tekstai ir kontekstai?“ Pranešime prelegentas analizavo istoriografijoje žinomą, 1528 ir 1536 m. datuojamą A. Goštauto tekstą, pristatė dokumento išorinius (vandenženklis, rašyseną) ir vidinius (karas su Maskva) požymius ir įrodė, kad minėto teksto atsiradimo datą vertėtų nukelti į 1535 m. Habil. dr. Ingė Lukšaitė pranešime „Jono Bretkūno „Prūsų krašto kronika“: atradimo aplinkybės ir skelbimo problemos“ aptarė šio šaltinio išlikimo istoriją, dviejų kronikų klausimą bei jų publikavimo galimybes. Prof. dr. Raimonda Ragauskienė pristatė ilgametį tyrimą „Ankstyvieji Biržų ir Dubingių kunigaikščių Radvilų archyvo registrai: lyginamoji analizė“. Pranešėja aptarė žinomus ir naujai atrastus Radvilų registrus, saugomus Varšuvoje ir Minske, šių registrų sudarymo ypatumus, atskleisdama įdomų Radvilų giminės archyvo tvarkymo istorijos puslapį. Dr. Darius Vilimas pranešime „LDK pakamario teismų knygos kaip bajorijos genealoginės sąmonės šaltinis“ aptarė pakamario knygų specifiką, jų publikavimo istoriją bei pateikė Kulviečių ir Kulvinskių giminės bylą, kuri atskleidė išsiplėtusią giminės struktūrą Kauno pavieta.

Antrą seminaro dalį pradėjo doc. dr. Robertas Jurgaitis, pristatydamas pranešimą „LDK seimelių dienoraščiai – vertingas XVIII a. parlamentarizmo istorijos šaltinis“. Jame pranešėjas papasakojo apie šiuo metu lenkų ir baltarusių tyrėjų Lenkijoje rengiamas

atskirų LDK vaivadijų seimelių instrukcijas, aptarė specifinę seimelių veiklos šaltinį – dienoraščius. Dr. Adam Stankevič pranešime „Bylų patikėtinio Juozapo Jarockio tribunoliniai pasakojimai (XVIII amžiaus viduryrs)“ pateikė įdomios bei nuotaikingos medžiagos iš to meto teisminės kasdienybės. Auditorijai kilus asociacijų su XVIII a. Europoje paplitusių pasakėčių ar pasakojimų motyvais, pranešėjas patikino, kad šios gyva kalba užrašytos istorijos vyko realiai, o jose galime rasti daug konkrečių detalių, susijusių su bylose minimais asmenimis. Seminarą užbaigė dr. Jono Drungilo pranešimas „Šeduvos magdeburginio miesto archyvas ir jo likimas“. Jis aptarė šio miesto, 1654 m. gavusio Magdeburgo teises, privilegijų bei miesto teismo knygų istoriją ir išlikimą iki šių dienų.

Šis seminaras parodė, kad tokius renginius verta ir toliau organizuoti, taip aktualinant šaltiniotyra bei pristatant, įvedant naujas šaltinių grupes į mokslo apyvartą.

Jonas Drungilas
(Lietuvos istorijos institutas)